

POSTANOWIENIE

Dnia 29 maja 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z wniosku M.W.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w W.
z udziałem S. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością spółki komandytowo-
akcyjnej w W.
o podleganie ubezpieczeniom społecznym,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 29 maja 2019 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawczyni od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...].
z dnia 12 grudnia 2017 r., sygn. akt III AUa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w [...]. wyrokiem z dnia 12 grudnia 2017 r. oddalił apelację wniesioną przez ubezpieczoną M.W. od wyroku Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w W. z dnia 21 grudnia 2015 r., oddalającego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddziału w W. z dnia 28 października 2014 r., w której organ rentowy stwierdził, że M.W. jako pracownik u płatnika składek S. Sp. z o.o. Sp. k. w W. nie podlega od dnia 1 kwietnia 2014 r. obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu.

Ubezpieczona M.W. wniosła do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 12 grudnia 2017 r., zaskarżając ten wyrok w

całości i zarzucając mu naruszenie prawa materialnego, to jest art. 22 § 1 i 1¹ k.p. w związku z art. 58 § 2 k.c. w związku z art. 300 k.p., oraz art. 4 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca powołała się na potrzebę kompleksowej wykładni art. 22 § 1 i 1¹ k.p. w związku z art. 58 § 2 k.c. w związku z art. 300 k.p., które do chwili obecnej wywołują rozbieżności w orzecznictwie sądów. Wykładnia ta powinna rozstrzygnąć kwestie budzące wątpliwości, opisane w zarzutach kasacyjnych. Dodatkowo powinna również pomóc, zwłaszcza pracodawcom, w podjęciu decyzji co do formy zatrudnienia osób bliskich, kobiet w ciąży czy też jedynego pracownika, szczególnie, gdy opcjonalnie możliwe są inne niż pracownicza formy zatrudnienia lub współpracy. Zdaniem skarżącej, wymaga również wyjaśnienia podnoszony w orzecznictwie sądów powszechnych zarzut znacznie wygórowanego wynagrodzenia za pracę przy braku jednoznacznych przesłanek, w jakiej sytuacji i ewentualnie od jakiej wysokości wynagrodzenie może być uznane za wygórowane ze skutkiem określonym w art. 58 § 2 k.c. Jest bowiem wysoce niepożądane, aby pracownik dowiadywał się po pewnym czasie, że w ocenie Zakładu Ubezpieczeń Społecznych jego umowa o pracę jest nieważna i nie był objęty obowiązkowym ubezpieczeniem społecznym. Jest to istotne także z tej przyczyny, że od wysokiego wynagrodzenia za pracę są odprowadzane znacznie wyższe składki na ubezpieczenia społeczne, których w takiej wysokości nie ponoszą inni uczestnicy systemu ubezpieczeń społecznych. Środki z takich wyższych składek są natomiast przeznaczone na wypłaty świadczeń ubezpieczeniowych. Istotne jest także wzięcie pod uwagę przy dokonywaniu wykładni wyżej wymienionych przepisów art. 4 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, który bezwarunkowo wskazuje, po jakim okresie ubezpieczenia ubezpieczony uzyskuje prawo do świadczeń z ubezpieczeń społecznych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wypada również dodać, iż zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Należy zatem stwierdzić, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Wypada także podkreślić, że zgodnie z utrwalonym stanowiskiem judykatury przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na potrzebę wykładni przepisów prawa wymaga od skarżącego określenia, które przepisy wymagają wykładni Sądu Najwyższego, ze wskazaniem, na czym polegają związane z tym poważne wątpliwości, lub z przedstawieniem rozbieżności w orzecznictwie sądów (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, Biuletyn SN 2002 nr 7, s. 10). Ponadto konieczne jest opisanie tych wątpliwości lub rozbieżności, wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 listopada 2003 r., II UK 184/03; z dnia 22 czerwca 2004 r., III UK 103/04, czy też z dnia 17 grudnia 2007 r., I PK 233/07). W przypadku powoływania się na rozbieżności w orzecznictwie konieczne jest także, choćby przykładowe, wskazanie orzeczeń, w których ten sam przepis prawa byłby odmiennie wykładany. Należy również zauważyć, iż nie istnieje potrzeba

wykładni przepisów prawnych (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.), jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii wykładni tych przepisów i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP – wkładka z 2003 nr 13, poz. 5).

Zdaniem Sądu Najwyższego, oceniany w niniejszym postępowaniu wniosek skarżącej o przyjęcie jej skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia wyżej określonych kryteriów przede wszystkim z tej przyczyny, że jego uzasadnienie nie zawiera wyводу prawnego, który wyjaśniałby, na czym polegają poważne wątpliwości interpretacyjne dotyczące powołanych w tym wniosku przepisów prawa materialnego, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych. Ogranicza się bowiem wyłącznie do określenia celu, któremu ma służyć wykładnia. Nie przedstawia też jakiegokolwiek własnej propozycji interpretacyjnej. Mimo że wniosek powołuje się również na rozbieżność występującą w tym zakresie w orzecznictwie sądów, nie wskazuje jednak żadnego przykładu takiej rozbieżności.

Odwołanie się przez skarżącą do treści zarzutów kasacyjnych stanowi z kolei wadę konstrukcyjną wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. Co już wcześniej zostało bowiem podniesione, wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest odrębnym od podstaw zaskarżenia elementem tej skargi, w związku z czym musi być także odrębnie uzasadniony. Wymaganie wynikające z art. 398⁴ § 2 k.p.c. wiąże się zaś wyłącznie z instytucją przesądu. W orzecznictwie Sądu Najwyższego jednolicie podkreśla się w tym względzie, że ze względu na odmienny cel instytucji przesądu oraz jej odrębne i kwalifikowane przesłanki określone w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., wskazanie i uzasadnienie okoliczności, które miałyby decydować o poddaniu skargi kasacyjnej merytorycznej ocenie, nie może polegać na odwołaniu się do podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia. Za prawidłowo sporządzoną skargę kasacyjną można zatem uznać tylko taką skargę, w której oba te wymagania są spełnione oddzielnie (odrębnie) i autonomicznie (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, LEX nr 424365). W ramach oceny, czy skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania, nie jest natomiast rzeczą Sądu Najwyższego doszukiwanie się w podstawach kasacyjnych lub w ich uzasadnieniu argumentacji mającej wykazać

istnienie wątpliwości dotyczących wykładni określonego przepisu (przepisów), ponieważ na tym etapie postępowania (przesąd) podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie nie podlegają jeszcze badaniu (por. pośród wielu postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 maja 2010 r., II UK 274/09, LEX nr 585794). Wynika to stąd, że na tym etapie przedmiotem badania dokonywanego przez Sąd Najwyższy jest jedynie to, czy wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej wskazuje i wykazuje choć jedną z podstaw (przesłanek) przedsądu wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. Podstawy kasacyjne stanowią zaś odrębny od przesłanek przedsądu element skargi, w związku z czym nie zastępują one (ani ich uzasadnienie) i nie mogą zastąpić przesłanek przedsądu. Innymi słowy, podstawy kasacyjne podlegają rozpoznaniu dopiero po przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Niezależnie od wyżej opisanych mankamentów, które powodują, że oceniany wniosek nie może uzasadniać poddania wniesionej w niniejszej sprawie skargi kasacyjnej merytorycznemu rozpoznaniu, należy podkreślić i to, że powołane w tym wniosku przepisy prawa materialnego doczekały się już ugruntowanej wykładni Sądu Najwyższego, który uznaje, że kwestia podlegania pracowniczemu tytułowi ubezpieczenia społecznego wynikającego z zatrudnienia osoby bliskiej na specjalnie utworzonym dla niej stanowisku pracy wymaga szczególnej rozwagi i ostrożności w ocenie zebranego w sprawie materiału dowodowego. Podleganie pracowniczemu tytułowi ubezpieczenia społecznego jest bowiem uwarunkowane nie tyle opłacaniem składek ubezpieczeniowych w związku ze specjalnie („suwerennie”) utworzonym dla osoby bliskiej pracodawcy stanowiskiem pracy i brakiem prawnego zakazu zatrudniania osób bliskich w stanie ciąży na odpowiednich stanowiskach pracy, ale legitymowaniem się statusem pracownika rzeczywiście świadczącego pracę w ramach ważnego stosunku pracy.

Brak formalnych przeciwwskazań do zatrudniania osób bliskich w ramach stosunku pracy (art. 8 ust. 1 i 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych) nie wyklucza jednak kompetencji organu ubezpieczeń społecznych do weryfikowania deklarowanego tytułu ubezpieczenia społecznego (art. 68 pkt 1 i 2 tej ustawy), zwłaszcza gdy ustalenie to dotyczy osoby bliskiej w zaawansowanej ciąży, dla której pracodawca tworzy stanowisko pracy z wysokim wynagrodzeniem, wpływającym (poprzez należne składki) na wysokość świadczeń z pracowniczego

ubezpieczenia społecznego, z których osoba ta zamierzała korzystać po krótkim okresie od zawarcia umowy o pracę. Rzeczywisty charakter pracowniczego zatrudnienia osób bliskich pracodawcy wymaga nie tylko stwierdzenia braku formalnych zakazów do ich zatrudniania w ramach stosunku pracy, ale też rygorystycznych ustaleń i przekonującej oceny, że zostały spełnione nie tylko formalne, ale i realne warunki do podjęcia zatrudnienia, a następnie miało miejsce rzeczywiste wykonywanie przez osobę bliską obowiązków o cechach charakteryzujących stosunek pracy wywołujących zobowiązanie pracownicze. Jest to niezbędne dla wyeliminowania z obrotu prawnego zachowań osób bliskich zmierzających do obejścia lub nadużycia prawa do korzystniejszego tytułu i świadczeń z ubezpieczenia społecznego.

Zdaniem Sądu Najwyższego, nawet pobieżna lektura pisemnych motywów zaskarżonego wyroku wyraźnie wskazuje, że Sąd Apelacyjny w pełni respektował przedstawioną wyżej wykładnię, czyniąc ją podstawą dokonanej przez siebie oceny prawnej ustalonego w sprawie stanu faktycznego, z którego wynikało, że skarżąca nie wykazała rzeczywistego wykonywania pracy określonej w przypisanym jej zakresie czynności oraz nie istniała racjonalna potrzeba jej zatrudnienia, zwłaszcza w wymiarze pełnego etatu. Zatrudnieniu w takim wymiarze sprzeciwiał się też jej stan zdrowia opisany w dokumentacji lekarskiej. Mimo długotrwałej nieobecności skarżącej spowodowanej jej niezdolnością do pracy pracodawca nie widział również potrzeby zatrudnienia innej osoby, która zastąpiłaby skarżącą. Wymaga natomiast podkreślenia, że z mocy art. 398¹³ § 2 k.p.c. Sąd Najwyższy jest w postępowaniu kasacyjnym związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia, co oznacza, że w przypadku poddania skargi kasacyjnej merytorycznemu rozpoznaniu musiałby uwzględnić owe ustalenia przy rozpatrywaniu podniesionych w skardze zarzutów naruszenia prawa materialnego.

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy uznał, że skarżąca nie wykazała potrzeby przyjęcia jej skargi kasacyjnej do rozpoznania. Dlatego też, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzekł jak w sentencji swojego postanowienia.